

Štev. 5. in 6. V Ljubljani dne 1. marca 1871.

Leto II.

Izhaja
vsaki mesec na
2 polah in velja
v Ljubljani
za celo leto
4 gld.,

PRAVNIK

slovenski.

po pošti pa
4 gld. 20 kr.;
za vse dijake
in narodne
učitelje samo
2 gld. 20 kr.

List za pravosodje, upravo in državoslovje.

Budnim pravica.

Vigilantibus jura.

Izdavatelj in vrednik **dr. J. R. Razlag**, odvetnik.

Odvetništvo.

(Dalje.)

Pri javnosti sodnijskih obravnav se pretresujejo v vsaki pravdi nektera glavna načela prava, dokazov in ravnanja, ker se imajo obračati na podani primerljaj. Vsaka stranka se trudi, ta načela tako razkladati, kakor ji je naj ugodniše, da se ji pravica prisodi ali pa žugajoča krivica odsodi; sodnik pa na svojem posvečenem stališči loči resnično od krivega in postavi pravico v polno čistoto, na kolikor je človeku sploh to mogoče. — V nekterih državah so se prihodnji odvetniki urili skoro edino pri takih očitnih sodnijskih obravnava, vendar tudi tam se je sprevidelo, da je za ta poklic treba znanstvene izobrazbenosti za podlago, kakor se dobi na visokih učiliščih in še le po dovršenih teoretičnih naukah so javne sodnijske obravnave potrebna in prekoristna vaja za prihodnjega sodnika in odvetnika, ker tam delajo izurjeni, torej že zvedeni starji tovarši, od katerih se imajo več let učiti za svoj poklic v državljskih in kazenskih pravnih spisov, kakor za ustna prednašanja pred sodnijami ali kakor izvrsten govornik pri očitnih, tudi porotnih obravnava,

je obširno delovanje odvetnikov v nekterih državah po načelu razdelitve dela ločeno, kakor na Angležkem in na Francoskem, kar je vendar le v velikih mestih mogoče. V svobodnih zveznih državah severne Amerike vlada duh angležkih naprav vendar brez nepotrebne obličnosti, katero so praktični amerikanci zavrgli in tam tudi odvetniško delovanje ni razdeljeno.

Daljši razlog za neodvisnost stališča in mišljenja odvetnikov v ustavnih državah smo navajali porotne sodnije in neodvisnost sodnje oblasti. Porotniki so neodvisni sodržavljani, kateri izrekajo svojo sodbo o dejanskih razmerah in učen sodnik je vezan na njih izreke, torej se ni bati, da bi sodnik zlorabil svojo oblast, da bi eno stranko na škodo druge podpiral ali zastopnike v postavnem delovanju oviral in le stroga nepristranost stavi sodnika nad stranke, da je neomahljiv kakor skala sredi razburkanih valov človeških strasti. — Porote so starodavna naprava vseh slavenskih rodov in ako ravno porotniki žrtvujejo čas in dušno delo za svoje sodržavljane in pri tem v svojem poklici zamudo trpe, je vendar ta zavod v starodavni angležki državi že od Cromvella semkaj tako udomačen, da bi nemogoče bilo, ga odstraniti in zopet pismeno ali celo skrivno ravnanje vpeljati, ker je vsakega državljana prešinil duh postavne svobode in neodvisnosti in dobre volje za pospeševanje občega blagora, ker bi sicer vsaki sam svoje pravice v nevarnosti mislil, če bi se odtegoval dolžnosti porotnika.

„Pravnik“ je o porotah že v 1. številki 1870. leta obširno govoril, torej še tukaj le omenjamo, da se pred porotami izobražujejo dobri govorniki in ob enem umni državljani, torej so take obravnave javni poduk za poslušalce in za tiste, ki obširne poročila v časnikih ali zbirkah razsodeb berô. V svobodnih državah pride velika množica poslušat izvrstnih govornikov in sicer nič manj rada, kakor v gledališče k dobrim predstavam umetnih glumačev občudovat; javni govori so ravno tako predmet pretresovanja, zabave in javnega občudovanja, kakor predstave umetnikov na drugem javnem odru.

Taki javni govori izobrazujejo narod, čistijo njegov ukus, šibajo hudobnost, ter budijo in gojijo dobre in žlahtne mišljenja nič manje, kakor veliki cirkveni govorniki. Celemu izobraženemu svetu so znani grški in rimski govorniški velikani: Demosten in Cicero, na Angleškem Brougham in Webster, na Francozkem Berryer in Favre, na Nemškem Mittermayer in drugi, katerih sodnijski in tiskani govori so slovstveni kinč, na vse strani budeči, svareči, podučni in vzvišeni. Le v ustavnih državah pri javnosti sodnijskih obravnav je tak napredek mogoč, drugot pa se raztezanje pravnih in zguba pravice pripisuje sebičnosti, pristranosti, zvijačnosti odvetnikov in sodnikov, ako ravno naj poštenjši in človekoljubni možje značajno opravljajo svoja težavna opravila, ker vendar občinstvo nima priložnosti izobraževati se v pravnih zadevah, presojati dokaze, opazovati ravnanje sodnij, postopanje strank in njih zastopnikov, posebno če se vse vrši v tujem, narodu nerazumljivem jeziku, torej tudi trdno spava narodova pravna zavest in takrat hira pravosodje, tudi ljudska svoboda se ne razvija, narodi zaostajajo celó v drugih strokah človeškega delovanja na lastno dušno in materijalno škodo in namesto živobitja se nahaja le životarenje, dokler kateri napredni ali samosilni sosed naroda popolnoma ne usmrti. Vsakdo torej lahko spozna neizmerno važnost pravosodnih naprav v državi, ker je nasledek dobrih: pravica, omika, sreča in življenje državljanov; slabih pa: krivica, nevednost, nesreča in smrt narodov.

Tudi pri nas se pripravlja ustno ravnanje v državljanskih pravnih, katero v kazenskih že deloma imamo in gledé na tiskovne kaznjive dejanja tudi porote vsled postave od 9. marca 1869, št. 27 drž. zak. — Odvetnikov ne postavlja več ministerstvo, ker je vsakemu prósto pečati se z odvetniškim delovanjem, kako dokaže, da ima za to postavne lastnosti, torej si pogledajmo vpliv teh prememb na pravosodje.

(Dalje sledi.)

O porabi.

(Dalje in konec.)

II. Osozna poraba za povgodnost.

Vse mišljenje, delovanje in trud vsakega človeka je, svojim željam in poželenju zadostovati in svojemu hrepenenju povgodovati. Poraba tedaj, s katero se željam povgoduje, se vsakega človeka tiče, bodi si ubog ali bogat. Ta poraba more se smatrati kakor cilj in konec vsega delovanja, konsum vse produkcije; ona je v svoji osebnosti vseobča, vsakemu človeku vlastna.

Dolžnost je tedaj vsakemu človeku, da to porabo spozna in jo po pravih pravilih si ravna. Vsakemu je treba biti po zadanih razmerah dobremu gospodarju.

Dobra previdnost v gospodarenju in porabi je glavni pogoj za srečno življenje: ako ta manjka, si revež in ubožec nikoli ne vpomaga in bogatež brž propade.

Pravila, po katerih se je ozirati treba pri osobni porabi za povgodnost ali gratifikacijo, so blizo tiste, ki so se že v porabi omenile.

Pred vsem je tukaj treba dvoje glavnih pogojev dopolnjenih, namreč:

1. da človek pošteno živi, t. j.; da ob tem živi kar je njegovega, da si ne dela večih stroškov nego ima dohodkov.

Človek, ki dela brezbrizno stroške in dolge, o katerih ne ve, če jih bode poplačati mogel, je nepošten in živi ob imenji svojega soseda po tatvinsko;

2. da človek ve, koliki so njegovi čisti dohodki in koliko sme pošteno porabiti za se in za svoje. Kdor svojih dohodkov na teden, na mesec, na leto ne pozna in natančno ne proračuni, tudi za porabo nikoli dobrega pravila in mere imeti ne more. Ta pogoja sta glavna stebra dobremu gospodarenju, in ako sta ta vtrdjena, moremo druge pravila za daljno pre-mišljevanje nastavljeni.

Na pameti moramo imeti obče pravilo, da nikoli se ne sme kakšne vrednosti več porabiti, nego je neobhodno potrebno, da se zaželjena svrha, cilj in konec doseže.

Iz tega pa tedaj sledi:

1. Nikoli se ne sme ničesar kupiti, kar se ne potrebuje. Naš namen in svrha je našemu hrepenjenju vpgoditi; ako tedaj kupimo, kar potrebujemo, smo pravičnim željam zadostili, kar je več je potrata. Vsakdo, ki si kakšno reč omisli ali kupi, naj si poprej premisli, če jo res potrebuje. Naj tukaj stvar nikogar s tem ne zapelja, da je menda lepa, po nizki ceni in dober kup; ako stvari ne potrebujemo, rajši pustimo dober kup komu drugemu. Dobra kupi, kadar kupljenega blaga ne potrebujemo, se na zadnje vedno zlo drago plačajo.

2. Nikoli se ne sme česar več kupiti; nego se potrebuje. Blago, kolikor se ga več kupi nego ga je treba, je vselej nekoristno in potratno. Kder je prevelika obilnost, navadno nastane potrata, blago se brezbrizno in nekoristno porabi. Pa tudi prevelika varčljivost v porabi sama sebi škoduje in se vničuje. Potratno bi bilo n. p. za kakšno obleko, za katero se 3 vatele sukna potrebuje, kupiti 3 lakti in pol; pa ravno tako in še bolj nespametno bi bilo zavolj varčljivosti za to obleko kupiti na mesto 3 lakti samo 2 in pol, tako da bi se potrebna obleka ali ne dala narediti, ali da bi bila pretesna. — Tako je za osobno porabo pametnejše kupovati si stvari ob malem (en detail) in ne ob velikem (en gros). Tako nespametno bi bilo, če bi kdor, ki n. p. 10 lakti sukna na leto potrebuje, si na enkrat 50 lakti veliko balo kupil, ako ravno bi laketa po nižji ceni dobil; v petih letih bi mu sukno mnogo truda prizadjalo ga hraniti, da mu molji v njega ne pridejo in inace ne pokvari, sukno bi se ostaralo in denar, kterega je v njega založil, ležal bi brez obresti mrtev. Takšnih primerov je v različnih razmerah neštevilno. Kdor tedaj stvari ob velikem, ali v kratkem časi veliko ne porabi, ta naj si jih ob velikem ne kupi;

ker inace se mu ali spridijo, ali za denar, kateri se je za nje vložil, brezkoristno, brezobrestno leži, a poleg tega še pri hranjevanji mnogo posla in truda prizadevajo.

3. Naj bi se vsaka stvar koristno in kar mogoče popolnoma porabila. Proti temu pravilu se navadno pač naj več greši; le malo ljudi ve svoje premoženje in imenje pametno in koristno rabiti in uživati.

Veliki del raznega kapitala se po neumnosti in nemarnosti tako pogubi, da nobenega vžitka in vgodnosti, za katero je namenjen, ne donša. Če pomislimo na jedi in pijače, lahko opazimo, da se teh vsaki dan in pri vseh stanih velik del brezkoristno porabi in pogubi. Ako se obleka dobro ne hrani, strohni, ali jo molji snejo; drva se pogosto brezkoristno skurijo, hišna in druga sprava se mnogokrat po nemarnosti pokvari itd. je nebrojnih primerov, kako se kapital porabi, da se z njim nikomu nič vgodnega ne stori.

Da se pri hišnem gospodarstvu vsaka stvar popolnoma koristno porabi more, je treba, da je vsaka sprava kar mogoče dobra in pripravna. V slabi peči se lahko skuri trikrat toliko kurjatve kakor v dobri, in pri tem še ni soba tako dobro zakurjena. Zavolj slabe peči se tukaj dve tretjini kurjatve celo brez koristi porabi: tedaj ako se tukaj dobra peč pripravi, se hrani kapital za dve tretjini kurjatve in kuri se vgodnejše.

Primerov za ravno takšne razmere pri drugih spravah, vsakdo lahko najde in opazuje.

Kar se hišnega gospodarstva tiče glede dela, velja obče pravilo kakor pri vsakem drugem zavodu: naj se vselej vse delo, kar ga je treba, rabi; naj se ga več ne rabi, nego ga je treba, in naj se ravno takšno delo rabi, kakoršnega je treba, da se z njim zaželjena svrha doseže.

Kar se tiče porabe kapitala in dela pri hišnem gospodarstvu, se more reči, da se ta glavno po osobi ravna, ktera gospodari. Ta osoba pa je naj bolj navadno gospodinja.

Njena skrb je paziti, da ničesar na pravem mestu ne manjka, da se ničesar ne potratí, da se vse za pravo porabo obrne, in da delo, katero kupi in plača, se tudi na tenko in zvesto opravi. Gospodinja ima zato vedeti in znati, kako se vsaka stvar v njenem gospodarstvu opravlja, in po razmerah tudi sama opravljati moči. Ako se gospodinja za svoje gospodarstvo ne briga, ne more in ne sme pričakovati, da bi se kdo drugi za nje briga. Gospodinjin nevednost, brezbržnost in nemarnost je tedaj gotovi vzrok hišnega propada. Stari pregovor slovenski, ki pravi, da gospodinja podpira tri hišne vogle, je vedno resničen. Skrb tedaj naj bi bila, komur je za hišno in narodno blagostanje, in kdor je v takšnih razmerah, odgojevati hčere za dobre gospodinje. Materam, gospodinjam je sveta naloga in dolžnost učiti sine in hčere dobrega gospodarstva in prave varčljivosti. Ta nauk naj bi matere vcepile v mlade srca z zgledom in besedo: dobro gospodarstvo je za srečno življenje vsakemu človeku ena naj potrebnejših čednosti. Dober gospodar ni samo po razmerah premožen in zato več ali manj neodvisen in svoboden človek, temoč tudi pošten in časti vreden.

III. Javna poraba.

Od osobne ali individualne porabe prestopimo opazovat družbinsko t. j. javno porabo. Država je naj večí in naj odličnejši zavod društva človeškega. Vidili smo, kako je vsakemu človeku in vsakemu zavodu treba biti dobremu gospodarju in da brez dobrega gospodarstva ne more biti ne premoženja, ne srečnega življenja, ne poštenja, ne čednosti. Ako že vsakemu pojedincu je dobro gospodarstvo glavna čednost, toliko potrebnejše je društvu, in naj potrebnejše torej naj znamenitejemu društvu človeškemu, državi t. j. njeni vladi. Državni zavod kakor vsakteri drugi potrebuje za delovanje red in obstanek, kapital da ga za svoje svrhe porabi. Ta poraba pa se ravna po tistih pravilih kakor vsaka druga. Če država porabi denar za nečimerne svrhe, se ta denar pogreša; ako

ga uporabi v koristne svrhe, se na dobiček vzaloži. Poraba, ki ne vrne prejšne ali večje veljave, je na zgubo, bodi si osebna ali javna, t. j. pojedinca ali cele države. Kapital, katerega država za svoje svrhe rabi, se od davkov zajema, katere vsaki državljan neposredno ali posredno, t. j. direktno ali indirektno plačuje. Razmotrujemo tedaj na kratko kako se davki ali štibre poberajo in potem kako se uporabijo.

Davki so ali direktni ali indirektni.

Direktni davki so odstotki, kateri se jemljejo od vidnega imetka ali premoženja vsakega pojedinca.

Naj večja težava je po pravi meri davke ponalagati in jih izterjati, ker ne more se lahko, ali celo nemogoče je, za gotovo premoženje vsakterega pojedinca vedeti in v tej zadevi nikoli ni toliko poštenosti, da bi vsakteri resnično povedal, koliko je premožen. Tedaj prava in po vsem pravična sistema in mera, po kateri naj bi se davki nalagali, je še ena naj večih in naj težavnejih nalog, pri kateri si vsi državniki lase belijo, premišljevaje kako bi jo rešiti mogli. Od tod toliko pokusov, bodi si ali dobrih ali slabih.

Ako se davki na vidno premoženje nalagajo, treba je zato, da se premoženje vsakterega pravično ceni in v tej razmeri z davkom naloži. Mimo grede se tukaj po omenjenem pravilu more opaziti, da je tako imenovani davek na premoženje ali dohodke, kateri se je pred nedolгим v Avstriji naložil in toliko krika prouzročil, sam po sebi celo pravičen. Zakaj bi ravno kmetič, ki za 200 gl. dohodkov na leto ima, moral davek od svojega posestva plačevati in sicer zato, ker njegov kapital je nepremakljivo posestvo, a drugi človek pa, ki ima na leto 2000 gl. dohodkov, bi bil prost davka, in sicer zato, ker njegov kapital ni nepremakljivo posestvo, temoč bodi si vložen denar ali kakšno si bodi stališče, ki mu te prihodke prinaša.

Indirektni davek je colnina in davki, ki se na različne pridelke in izdelke nakladajo. Blago, ki se od drugot v državo vvaža, se po določenih pogodbah colnuje. Brod, ki

iz ktere tuje loke doide, ne sme poprej blaga izkladati, dokler se ni to blago colnovalo in colnina plačala, kakor jo državni zakoni zahteyajo. Tako je colnina na kavo, čaj, sladkor, svilo itd. kolikor se colnine naloži na ktero blago, za tolikor se potem to blago draže prodava, in vsakdo, kdor kavo, sladkor, čaj, svilo itd. kupuje, plačuje oni indirektni davek, ki se je kot colnina naložil. Davek, ki se nalaga na vino, pivo, žganje na klavno živino itd., plačuje indirektno vsakteri v tej razmeri, v kateri pijače in jedi, na ktere se je davek naložil, použije. Malo pivcev pomisli, da pri vsaki ročki piva, ktero popije, po blizo 2 krajcarja davka plača; pivar in krčmar, kateri se navadno misli z davkom preobloženega, le davek od svojih gostov pobira in sam le toliko davka plačuje, kolikor sam nadačenih stvari použije. Če se jutri n. p. za en goldinar davek na vedro piva ali vina poviša, gotovo krčmar za 1 gl. draže vedro piva ali vina prodava.

Malokadilcev pomisli, da po naj manj 100 gl. % indirektnega davka plačujejo od tobaka, kterege vsaki dan skadijo. V Avstriji je tobak v državnem monopolu, t. j. država sama ga sme prodavati in sicer po kakšni ceni hoče. Prodava ga po 100 % nad produkcijsne stroške, t. j. ako državo stoji ena smodka 3 kr., jo država prodava za 6 kr., tobak je tedaj v državnem monopolu sedaj tako nadačen, da kdor bi vsaki dan 2 smodke, vsako po 6 kr. skadil, plača na den 6 kr. indirektnega davka; in ako tedaj na leto 43 gl. 80 kr. zakadi, plača na tobaku 21 gl. 90 kr. davka. — Le premalo še ljudstvo opazuje in spoznava, kako davke plačuje, le premalo še premišljuje, da skoro pri vsaki stvari, ktero porabi za živež, obleko, streho, orodje itd. indirektno davke plačuje. Pa ta nepozornost, nevednost in nebriznost je veliko zlo. Ko narod ne pozna in ne premisli vseh načinov, na ktere davke plačuje, tudi ne more vedeti, kateri davki so mu bolj pristojni in lažji, in kateri težavnejši in bolj škodljivi. Narod zato pogosto mrmra proti davkom, kateri so celo naravni in pravični, in se ne zmeni in ne briga za druge,

kteri mu celo blagostanje podjedajo. Vrh tega pa je še drugo veliko zlo: če narod se za vse svoje davke skrbno ne briga, postane tudi nebrižen v tem, kako vlada z davki go-spodari, kako jih porabi.

Na pameti nam je treba imeti, da kapital, kteri se vladi izroči, ni vladina, vlast, ni njen; vlada sama po sebi nima ničesar. Vse premoženje, ktero se je nabralo, je narodna lastnina. Vlada je zato, da državni kapital za državne svrhe rabi, pa ona ne sme ne krajcarja za kaj druga nego za narodov blagor in državno korist vporabiti. Vse, kar vlada za sebične, nekoristne in zlobne svrhe vporabi ali brezbrizno potrat, je skoro tatvina in zloben rop, ktereга stori narodu in državi.

Nesrečni narodi, nesrečne države, ki se neveljavnih in nepoštenih vlad odkrižati ne morejo.

Ako še pregledujemo potrebe, za ktere vlada državni kapital rabiti ima, opazimo:

1. Veliki del dohodkov se porabi za javne zavode v državi ter uradnike in upravnike, kteri jih vredujejo in upravljajo. Vsaka država potrebuje različnih zavodov: treba je dobrih sodnikov, bilježnikov in drugih takšnih državnih upravnikov, ki na javni red, varnost in blagor pazijo ter vzdržujejo, in vse, kar je temu nasprotnega, odvrčajo.

Dobri državni služabniki pa naj bi bili dobro plačani; vsako dobro delo zahteva dobrega plačila in ne more se pričakovati dobrega službovanja, če se službovanje dobro ne plača.

2. Prva in naj večja potreba vsakega človeka v vsaki družbi človeški je dobra odgoja in omika. Prva in naj večja skrb vladina bi tedaj naj bila vsakemu državljanu k potrebni odgoji in omiki kar le mogoče pripomagati; to pa premore vlada naj bolj po dobrih šolah in drugih takšnih zavodih za ljudsko izobraženje, naj bi se v to svrhu nikoli denar ne kratil. Kapital, ki se porabi za ljudsko izobraženje, položi se na naj boljše obresti. Ko vsaki človek omiko potrebuje, naj bi tedaj tudi vsakemu na tem ležeče bilo, da se njegovi

sodržavljani izobrazijo: naj bi se za to ljudske učilnice plačevale iz občega državnega ali deželnega zaklada, po občin državnih davkih, oziroma dohodkih.

3. Naprave, ki so za narodni in državni napredek in blagor, kakor železnice, ceste, mosti, vravnovanje rek, vodotoki itd., katerih ne morejo posamezni ljudje, občine ali družbe izdatno in uspešno napravljati in vzdrževati, naj vlada napravlja in vzdržuje. Mnogo takšnih naprav je neobhodno potrebnih za državno in narodno korist in blagor; napraviti jih in vzdržavati v dobrem redu jih more pa le vlada sè svojo javno vrhovno močjo.

4. Naj več državnih dohodkov porabijo vendar vlade za vojaštvo. Nekakšno Kajново prokletstvo teži neprestano na celem človeštvu v vseh dobah, v vseh deželah, pri vseh narodih, pri vernih in nevernih, divjih in izobraženih. Prave človeške ljubezni nikjer ni; vedno se goji prepir in sovraštvo, boj in midsobno klanje. A zato, ker en narod drugega ropa in ubija, zato je naj več žuljev in pota pri težkem delu, zato naj več davkov. Kadar je po zadanih razmerah vojska neizbežljivo zlo, tedaj je treba in dolžnost vladina za obrambo vzdržavati potrebam in razmeram dobro pripravno vojno.

— n —

Hudodelstvo težke telesne poškodbe.

(Spisal dr. V. Leitmaier.)

(Dalje.)

IV.

Dozdaj smo razlagali, da se hudodelstva težke telesne poškodbe zakrivi, kdor

a) proti človeku sicer ne z nakano, ga usmrtiti, pa vendar z namenom, mu kak v §. 152 k. p. omenjenih hudih nasledkov napraviti, tako ravna, da mu kako, bodisi tudi le lahko, poškodbo prizadene;

b) proti človeku sicer ne z nakano, ga težko poškodovati, pa vendar z drugim sovražnim namenom tako ravna,

da se mu je vsled tega najmanj za dvadeset dni zdravje pokazilo, ali

c) za ta čas zmožnost, svoj poklic opravljati, odvezla, ali

d) da se mu je um zmešal, ali

e) da se mu je težko pohabljenje (ranjenje) naklonilo.

Po naši postavi pa še je drugih primerljejev, o katerih se kdo imenovanega hudodelstva zakriviti more, namreč primerljeji paragrafov 153, 143 in 157 k. p.

f) §. 153 k. p.

§. 153 k. p. se tako le glasi: „Tega hudodelstva (namreč hudodelstva težke telesne poškodbe) postane tudi kriv, kdor svoje prave stariše ali kdor javnega uradnika, duhovna, pričo ali izvedenca, ko svoj poklic opravljajo, ali za to, ker ga opravljajo, premišljeno na životu poškoduje, če tudi poškodba ni taka, kakoršno §. 152 v mislih ima.

Ta vrsta hudodelstva težke poškodbe se strinja z ono v §. 152 k. p. omenjeno zastran hudega naklepa, kajti tudi §. 153 zahteva le sovražni namen. Ko bi pa kdo proti eni v §. 153 omenjenih oseb ne samo iz sovražnega namena, ampak iz namena, kak v §. 152 omenjenih hudih nasledkov napraviti, tako ravnal, da bi bila ta osoba lahko poškodovana, bi se družilo hudodelstvo člena 153 z onim člena 155 čerk. a, n. p. ko bi sin lastnega očeta z namenom, ga težko poškodovati, udaril in lahko ranil. Ko bi storilec ne samo imel naklep, tako osobo težko raniti, ampak ko bi se bila iz njegovega ravnanja ti osobi naklonila kaka v §. 152 omenjenih težkih poškodb, bi se storilec zakrivil hudodelstva težke poškodbe po §§. 152, 153 in 155 črk. a, in ko bi bila n. p. poškodba življenju nevarna, tudi po §. 155 črk. d. k. p. itd.

Kaj pa predmet tega hudodelstva zadeva, se to hudodelstvo od onega člena 152 ali 155 črk. a v tem razlikuje, da v našem primerljeji morajo biti predmet:

a) storilčevi lastni stariši.

Ker postava izrekoma pravi „kdor svoje prave (lastne telesne) stariše . . . poškoduje“, se mora sklepati, da ta se tistega hudodelstva ne zakrivi, kdor svojega očima, ali svojo mačoho, ali svojega posinovnika, svojo posinovnico, ali svoje rejnike (druge stariše) poškoduje.

Ker se imajo besede v našem kazenskem zakoniku vzeti po navadni rabi besed, se pod izrekom „stariši“ ne morejo tudi razumevati stariši starišev, namreč dedi in babice.

Ker pa postava ne razločuje med zakonskimi in nezakonskimi stariši, se mora potrditi, da se tudi ta predmetnega hudodelstva krivega stori, kdor svojega nezakonskega (naravnega) očeta ali svojo nezakonsko mater poškoduje; ali

b) javni uradnik, ko svoj poklic opravlja, ali zato, ker ga je opravljal.

Ker postava izrekoma pravi „javni“ uradnik, se mora sklepati, da privatni uradniki ne morejo biti predmet tega hudodelstva. Za javne uradnike pa se imajo tisti, kateri vsled neposrednjega ali posrednjega javnega povelja oskrbujejo vladna opravila. Pod tem pogojem ne samo državni ino dvorni, ampak tudi deželni, okrajni in občinski uradniki sem spadajo. Če tedaj kdo kacega občinskega predstojnika, kadar uraduje n. p. v zadevah javne varnosti, brez namena, da bi izpolnenje njegove službe ali kacega javnega ukaza oviral (§. 81 k. p.) ali kako uredsko djanje izsilil, poškoduje, se ravno tako po §. 153 k. p. hudodelstva težke poškodbe zakrivi, kakor ta, ki kacega bilježnika, kadar uraduje ko sodni komisar pokvari.

Če pa kdo uradnika, kadar ta gospodskin zaukaz izpolnjuje, ali svojo službo opravlja v namenu, to izpolnenje ovirati ali uredsko dejanje ali kak službin opravek izsiliti, poškoduje, se ne zakrivi hudodelstva težke telesne poškodbe po §. 153 k. p., ampak hudodelstva javne posilnosti po §. 81 k. p., ktero se po drugem oddelku §. 82 kaznuje s težko ječo od enega do petih let. Ko bi pa bil pri tem nastopil kak v členu 156 k. p. omenjenih hudih nasledkov, bi se zakrivil hudodelnik ne samo javne posilnosti, ampak

tudi težke telesne poškodbe in sicer po §§. 152 in 156 k. p., pa ne po §. 153 k. p., kajti okoljščina, da je bil poškodovan kak uradnik, spada k svojstvu javne posilnosti.

Da se doprinese to hudodelstvo, je treba, da je uradnik o času dejanja v službi ali da se poškoduje zavolj tega, ker je svoj poklic opravljal, n. p. c. k. pristav kake okrajne sodnije gre se sprehajati. Nek postopač ga sreča ter ga vdari, da vdarec sicer lehke pa vendar vidne poškodbe za seboj pusti. To dejanje je samo prestopok proti telesni varnosti v smislu člena 411 k. p.

Vzemimo pa, da je ravno ta uradnik kake dni popred omenjenega postopača zavolj kacega prestopka v zapor obsodil in ta postopač ga, da bi se nad njim maščeval, tedaj zavolj tega, ker je uradnik svoj urad opravljal, poškoduje. Ta sicer lahka poškodba bi vstanovila hudodelstvo člena 153 k. p.;

c) duhovni, priče ali izvedenci, ko svoj poklic opravljajo ali zavolj tega, ker ga opravljajo.

Ako se kak duhovnik takrat, kadar svoj poklic opravlja, n. p. kadar sveto mašo bere, pridiga itd. na svojem životu premišljema poškoduje, se praviloma hudodelstvu težke telesne poškodbe po §. 153 k. p. pridruži hudodelstvo motjenja vere po §. 122 črk. b, kterega hudodelstva se ta zakrivi, kdor bogoslužje kake v državi obstoječe vere kali.

Kaj zadnjič nasledke zadeva, ki izvirajo pri predmetnem hudodelstvu iz dejanja, ne morejo biti oni, ki jih §. 152 k. p. omenja, ampak samo lehke, dasiravno vidne poškodbe, kakor jih §. 411 k. p. v misli ima.

(Dalje sledi.)

Računovodstvo.

V števil. 6. lantskega „Pravnika“ podajali smo našim čitateljem nekatere črtice o računovodstvu, naj tukaj sledi sodna jim obravnava o računovodstvih s posebnim ozirom (kar se tiče državnih) na njihovo preustrojenje 1866. leta.

Zgodovina teh uradov je čisto navadna in enaka drugim državnim uradnijam, katerih razvoj se razpne do vrhunca v Bahovej samovladnej dobi, to je do leta 1860. Cenzura in kontrola ste do takrat cvetele v naj lepšem blesku enako pri policiji, pri računarstvu in pri vseh državnih uradih; utikavale ste se v vse kroge in da bi se bile takrat imele osnovati večje županije, gotovo bi se bil vsakej pridjal še poseben orjašk računarski aparat.

Da se je računu odtrgal borni krajcarček, trutilo se je za goldinarje časa, strast in enostranost vladale ste po vprek in kar je bilo naj nepriležnejše, vloženi račun, dnevnik ali take vrste spis prišedši v pesti računovodstva ostal je zagreben, ako ga ni rešila rje in prahu kaka dvorna komisija ali neutrujeno poganjanje računodavca. Sploh zaračumba takrat ni bila dosti priprosta in nagla, kontrola (prigledovanje) pa ne uspešna in koristna. Moralo se je tedaj v tem oziru nekaj spremeniti; računovodstvena osnova taka, kakoršna je bila, ni bila za svet, občno zbudjena nejevolja in gnjusoba proti njej sega ji z nožem na zatilnik in vse na mah previdi, da prav za prav računovodstev, vsaj takih, treba ni, bolje nobenih, še manj pa da bi bili samostalni. „Proč s „tako kontrolo, ki ne zadostuje terjatvam opravila vsakega „dneva; čemu dvojne knjige v vsej njihovej obširnosti (pri „blagajnici ene in pri računstvu ene), čemu dvojne pisarije, „da administrativni organi ono prežvečejo, kar računstvo „spiše in naopak, le lenoba se podupira, stanje državnega „denarnega prometa in premoženja pa se itak ne zve po „polnoma in o pravem času; zakaj bi se ne preustrojili po „zgledu hranilnic, bank ali večjih trgovin?!“

Take in enake govorice in pušice so letele proti uradniji, ktera je še ravno skoraj največje kolo bilo v vladnem stroju in ga, se ve da, le zaviralo, po neizmerno počasnem tiru. — Opoval je temu le uradnik, ki je skrbno gledal v prihodnost in konec svojega obstoja videl. Navedel je na videz važne a v bistvu smešne oporeke: „Mi kontroliramo vlado

„samo, da ne presega proračuna, tedaj smo blizo važneje nego vlada sama (presmešno!); mi kontroliramo blagajnike, da ne prekanijo vlade (kdo neki zamore nezvestega služabnika dosti nadzorovati?); mi mejimo računodavce vsega sveta, da ne praznijo blagajnic“.

Skoraj da niso navajali, da so celo Bogovi!

In vendar ona hvalisana kontrola ni bila druga, nego pokorni kimavec vlade; blagajnikov je bilo takrat več nezvestih, nego kdaj pozneje, in računodavci so bili sploh demoralizirani.

Vlada je hotela pomagati, a ne gnjilih korenin izpuliti in dala si je po strokovnjakih napraviti obrise, po katerih bi si preustrojila računovodstva, potem pa je sestavila glavni dotičen načrt potrjen po najvišjem sklepu dne 21. novembra 1866. l. in to je bila zmes dobrega in slabega, starega in novega.

Ta načrt ima kot prvo načelo hitrejo zaračumbo in kontrolo, se nekoliko ogiblje vsakega vtikavanja v denarne promete zasebnih ali pa javnih ne državnih zavodov (na pril. cirkvenih računov), in deloma iztreblje nepotrebna dela.

Po tem načinu in s pavširanjem uradov se je število računov precej zmanjšalo, vrhu tega se je računovodstvom neodvisnost vzela in pristavili so se centralnim uradnijam kot oddelki celote in kot pripomoč pravniškim uradom, nezvedenim v računoslavlju. Kontrola skrčila se je do pravega svojega pomena, do razvidnosti, to je do skrbi, da ostane ves denarni promet za vsaki trenutek razviden. — Sad teh prememb pokazal se je takoj in sicer v tem, da je vlada v znanje dobila v sredi vsakega meseca celi promet preteklega meseca, da je v malih dneh zvedela promet celega preteklega leta in sicer natančno in razloženo za tekoči in prejetni račun, in da je tako se znala izogibati o pravem času mogočih denarnih zadreg.

Računodavec nima več čakati dolga leta na rešitev svojega računa, kajti brza razvidnost terjala je brzi pregled.

U okom se je prišlo nadaljevanju pomot, povod se je vzela vsakemu računodavcu lenobnemu in zanikrnemu biti, sploh pa so sedaj državna računovodstva, če ravno še vedno preobložena z osobljem, ustregla svojemu namenu in so dala vladi priliko, bolje gospodariti nego prej. — Da ti računovodstveni oddelki (Fachrechnungs-Departementi) ne bi imeli premalo dela, naložila se jim je še sestava plačilnih naukazov v načrtu prihranivši s tem mnogo posla upravnim gospodskam. Od več pa je bilo in vse graje vredno je, da se jim še dalje pušča vzdržavati posebne knjige za posamne naslove (Detail-Contobücher), mestno da bi imele samo glavne centralne knjige kot skupni pregled vsega prometa, kakor je n. p. pri deželnem odboru na Dunaji uspešno vpeljana.

Vrhu te neprilicnosti dodala se jim je končno (po pruski sistemi) liquidatura, to je ugotovljanje vsakega dohodka ali stroška, predno jih sme blagajnica izgotoviti. — Nehote se nam tukaj vsilite vprašanja, ni li naravnejše in bi ne hasnilo bolje, da predpisavanje vseh posamnih knjig in liquidatura ostane združena v blagajnici, ker le po tem načinu se ustreza stranki na istem mestu ob enem? Je li mogoče misliti si uspešno kontrolo, če je pregledovalec računa in liquidator ena in ista osoba?

Evo zraven veselih, temne strani v novi državni osnovi!

Nikdo ne bo tajil, da neogibno treba je vsaj kosa računovodstva pri vsakem gospodarstvu. Tudi novč županije v svojem večjem delokrogu, ako hočejo sè svojimi novci varčno ravnati, morale bodo vzdržavati si spregled denarnega prometa, a varjejo naj se preobširnega računskega stroja. Knjige in računi naj bodo v svojej osnovi priležni raztezi opravila in vendar naj dajo za vsaki trenutek sprevideti promet naj manjega izneska. (Pridenemo pozneje temu spisu obris take knjige.) — Obširnejim gospodarstvom, kjer je računovodstvu biti bolj razvitim, pa naj navedene črtice služijo v prijazno svarilo, da jim taki urad ne izraste nad glavo, kajti utaplja se prerado v številke in presegava svoje meje.

Naj jim bo računovodstvo temveč dopolnujoč njihov oddelek in naj ima ta oddelek kot prvo že gori naglašeno načelo: „Hitra kontrola ali bolje nobena“. — Pravi gospodar dovrši vsaki dan svojo nalogo in uredi svoje imetje, sicer ni dober gospodar.

R.

Postavno nasledovanje gledé kmečkega, kakej grajščini podvrženega dobra, nima se uravnavati po občnem državljskem zakoniku.

Dne 14. marca 1834 umrl je brez oporoke v Gorenjej vasi Šime Križmanić zapustivši pet sinov in eno hčer Maro, današnjo tožiteljico. Opiraje se ta-le na to, da bi vsled tega po njenem otcu postavno nasledovanje nastopiti imelo, i da bi jej dosledno njeni bratje šesti del očestva izročiti morali, stavila je v zadevnej svojej tožbi pr. 11. novembra 1863, št. 3264, napravljenej proti svojim bratom, analogno zahtevanje.

Z rzsodbo 30. januarja 1867, št. 121 zavrgla je bolzeška sodnija to tožbo naslanjaje se na sledeče razloge:

Če prav bi po Šimoni Križmanići umrlem brez zadnje volje dne 14. marca 1834 v smislu §. 727 o. d. z. nastopilo postavno nasledstvo, i bi se toraj njegova zapuščina imela razdeliti med njegove otroke po §. 732 o. d. z. na jednake delove, se vendarle ta zakonska ustanovljenja nanašajo samo na njegovo prosto dedljivo premoženje, katero ni zvezano z razmerami podloštva, kajti postavno nadsledovanje pri kmeških dobrih, podložnih kakej grajščini, je uravnano po posebnih političnih postavah, kakor omenja §. 761 ob. d. z.

Razvidi se iz smrtovnice (zapisa za mrličem) *A.*, kakor tudi iz izpiska zemljiščnih knjig *B.*, da Šime Križmanić ni bil popoln lastnik zemljišč v *B.* popisanih, nego da jih je užival samo kakor najemno-pravni posestnik (miethrechtlicher Besitzer), ter da je neposredna last istih zemljišč pripadala grajščini lupoglavskeje, kar se jasno razodeva tudi iz izpiska popravnega urbara št. 1, v katerem je naročito izrečeno, da

podložnici zadobivši investituroj odkazana jim zemljišča, posedujejo ista s vsemi svojimi otroki moškega spola i da nemogô ž njimi razpolagati svojevoljno brez dovoljenja upravičenega.

Po vsem tem je jasno dovolj, da so zemljišča popisana v prilogi B., stvarala kmeško dobro, za kar se ne dadô v postavnem nasledstvu uporabiti ustanovljenja obč. drž. zakona, nego isto mora se devati v red po naredbah ces. pat. 29. oktobra 1790, št. 72 i 4. januarja 1793, št. 79, kakor predpisuje §. 761 ob. d. z.

Z razsojenjem 31. decembra 1867, št. 5471 potrdila je tržaška nadsodnja razsodbo prve stopinje pridjavša še te-le razloge:

Vjemaje se z razlogi prvega sodnika, da tožiteljica ob času smrti svojega otca bila je izključena od nasledovanja z ostalimi svojimi brati gledé zemljišč popisanih v B., ker ista zemljišča po naravi svoje kmeška, s podložtvom zvezana i stvarajoča del grajščine lupoglavske, niso bila dobra prostega prenosa (libera trasmissione) na vse nizhodnike brez razlike, nego so bila po izpisku št. 1. pridržana samo moškim otrokom, dokler ne bi v ravnej vrsti pomrli;

premišljevaje, da izjemni zakoni o nasledstvu gledé zemljišč omenjene naravi i navedeni po prvem sodci za njegovo razsodbo, o katerih govori §. 761 o. d. z. niso bili ob moč djani dvornim dekretom 2. septembra 1819, ker ta postava izreka naročito, da imenovani §. 761 o. d. z. le v lombardo-beneškem kraljestvu nima veljati, po čem je ravno njegova moč i veljava potrjena tim više za druge dežele cesarstva;

premišljevaje, da premene dogodivše se pozneje glede postav o zemljiščne odvezi, so neuvažive v nazočem slučaju, kajti juridična dejstva o razmerah tožiteljice imajo se razsojati z obzirom na dobo smrti njenega otca, tedaj na dobo pripada dedine, za kar torej pozneje postave premenjajoče poprejšnje ali moč i veljavo jim jemljajoče, ne mogô kratiti pravic, ktere so vže zadobile tretje osebe po načelu, da postave nimajo nazajne moči;

premišljevaje, da če prav bi mogla pripadati tožiteljici kaka pravica vdeležstva na očtino zapuščino sploh, moralo bi se vendar odbiti njeno zahtevanje, kakor je izraženo v današnji tožbi.

Vkljub izrednemu previdu potrdilo je najviše sodišče razsojenjem 11. novembra 1868, št. 6459 razsodbi prve i druge stopinje iz naslednjih razlogov:

Ker ste razsodbi prvih dveh stopinj enakoletni, moglo bi je najviše sodišče le tiktat premeniti, ako bi bile proti spisom ali protipostavne. — Da se je to dogodilo, ni se posrečilo tožiteljici dokazati, kajti ona ni dokazala ne v previdnej pritožbi, ne v tečaji razprave, da so zemljišča, ktera je posedoval njeni otec za svojega življenja, i kterih misli na temelji sonasledovanja do očestva (očetine zapuščine) delež pridobiti, v resnici prostodedljiva dobra bila, ko se vendar jasno razvidi iz smrtovnice *A.*, iz zemljiščenega izpiska *B.*, iz spričala št. 1. kameralno-stanovnega knjigovodstva, pa iz rešitev poverenstva za zemljiščno razbremenjenje št. 2., da so ta zemljišča grajščini lupoglavске služeca kmeška dobra bila i kakor taka ostala.

Za taka dobra je dedno nasledovanje uređjeno po §. 5. ces. pat. 9. oktobra 1790, a da so naredbe te postave kdaj ob moč prišle, ni tožiteljica zopet dokazala, ker postave, po kterih bi po njenih mislih te naredbe ob moč prišle bile i na ktere se je sklicala tudi v previdnej pritožbi, nimajo z današnjim predmetom nicesar opraviti. — Ako se ona po tem posebno na to sklicuje, da so leta 1848 razmere podloštva odpravljene bile, trdeča, da so vsled tega tudi dobra, ktera je njeni otec posedoval, prsto-dedljiva bila, pregleda vže s tem, da moč postave odpravivše podloštvo, po §. 5. o. d. z. ne sega nazaj, pa da ne more zategadel nikakor upljivati na pravice po tožencih poprej zadobljene; izmeknol se jej je tudi min. razpis 17. julija 1850, št. 277 ob. d. z., kteri zapoveda, da posebna ustanovljenja glede dednega nasledstva pri kmeških dobrih imajo še nadalje veljati, dokler ne bode

o tem posebna postava izdana, da je pa bila komaj 27. junija 1868, št. 79 razglašena. I vendar dozdeva se, da je ravno odpravljenje podložitva napotilo tožiteljico napraviti nazočo tožbo, kajti 29 let je preteči pustila, predenj je tobožne svoje zahteve na večkrat omenjena zemljišča pridobiti skušala. — Najvišje sodišče je moralo toraj odbiti izredni previd in obsoditi tožiteljico na platež previdnih stroškov. *D. T.*

Za veljavnost olajševane oporoke zahteva se ostrega dokaza.

Dne 9. septembra 1843 umrla je v Danah Jela žena Jurja Brajkovića zapustivša dve ustmeni oporoki. Prvo *B.* naredila je tri dni pred smrtjo v pričujočnosti treh prikladnih svedokov, v kateri je imenovala svojo hčer Maro za dedinjo i svojega moža za namestnega dediča, ako bi se hči Mara neudala (neomožila). Drugo oporoko *A.* je napravila pol ure, predenj je umrla, pred eno žensko i dvema moškima, s katero je prvo oporoko na toliko premenila, da je za svojega namestnega dediča imenovala lastnega brata Tomaža Sankovića. — Imenovana hči Mara umrla je po tem v dvanajstem letu svoje starosti.

Zadevne zapuščinske obravnave po Jeli, materi i Mari hčeri Brajković so se vršile sè samim Jurjem Brajkovičem brez obzira na oporoko *A.*, ktera je komaj leta 1858 prišla na vidik, i na temelji oporoke *B.* bila mu je z odlokom *C.* prisojena vsa vprašavna zapuščina.

Opiraje se tožitelj Tomaž Sanković, da je poprejšni zavet *B.* oporočen poznejim *A.* i da je dosledno prisojilo *C.* proiztekše na temelji same oporoke *B.* neveljavno, stavil je v svojej tožbi pr. 3. maja 1863, št. 1091 napravljenej proti naslednikom Jurja Brajkovića zahtevanje: da na temelji oporoke *A.* mu pripada zapuščina pokojne Jele Brajkovičke, da se ima prisodni odlok *C.* izreči za neveljaven i da mu dosledno toženci odstopiti ter izročiti morajo isto zapuščino sè zadevnimi pripadki.

Izpustiv druga prašanja, ktera so se obširno obravnavala v tej pravdi, naj sledi tukaj le to, kar se tiče predmeta na čelu postavljenega za pretresovanje.

Z razsodbo 15. julija 1864, št. 1894 zavrgla je bolzeška sodnija zahtevanje tožiteljevo iz teh-le razlogov:

Naslanjaje se na ustno oporoko *A.* Jele Brajkovičke, umrle v Danah dné 9. septembra 1843, zahteva tožitelj, da mu pripada zapuščina imenovane oporočnice, ker je ista v omenjeni oporoci izrečno razredila na korist svojega postavnega naslednika, ako bi njena hči Mara breziletno umrla bila, i ker se je ta pogoj vresničil, da so toženci dolžni odstopiti ter izročiti mu vprašavno premoženje, češ, da je neveljavna oporoka *B.*, ker poprejšna od one pod *A.* i da je dosledno neveljaven prisodni odlok *C.*, ki je napravljen le na temelji oporoke *B.*

I zares primerjaje te dve oporoki, razvidi se jasno, da ono pod *B.*, je naredila Jela Brajkovička tri dni pred svojo smrtjo, med tem ko je to pod *A.* napravila pol ure, predenj je umrla, pa bi vsled tega po besedah §. 713 o. d. z. razveljavljena bila poprejšna oporoka, ako bi pozneja veljavna bila.

Toženci pobijajo v svojem odgovoru veljavnost pozneje oporoke Jele Brajkovičke trdè, da pri izrečnji posledne volje niso bili nazoči trije prikladni svedoki, ker je služila kakor tretja priča Mara Vratovička. — Kdor hoče ustno oporočati, mora po predpisu §. 485 o. d. z. pred tremi sposobnimi svedoki, ki so ob enem pričujoči, izreči poslednjo svojo voljo. Ker so v smislu §. 591 ženske neprikladne priče pri poslednjih naredbah, ker je toraj oporoka *A.* narejena bila v nazočnosti samo dveh neovržnih svedokov i ker se ni tedaj zadostilo ustanovljenju §. 585 o. d. z. je ona ista oporoka neveljavna, kakor veleva §. 601 o. d. z.

Na drugačno razlaganje §. 591 o. d. z. ne more se v nazočem slučaju obzir jemati, ker stoji v odprtem protislovju z ustanovljenji zakonodalca i sè sodnijsko prakso, kajti ako bi se hotel tolmačiti ta paragraf po načelih tožiteljevih, bili

bi tudi udje duhovnega reda izpolnivi 18. leto svoje starosti nesumni svedoki*). Ravno tako neuvaživo je drugo trjenje tožiteljevo, da oporoka *A.* spada med povlaščene, češ, da je v ono dobo vladalo v Danah splošno mrenje (mortalität), ker to okolnost je nasprotna stranka izrečno zanikala, i ker govori §. 597 o. d. z. samo o kugi in sličnih nalezljivih boleznih, ktere se imajo konstatirati le po zdravstvenem obojbi, nikakor pa po svedokih, ki ne zamorejo dokazati kakšnosti bolezni nego le izredno mrenje. Zaradi tega ni tudi dopustljivo dokazovanje po pričah ponudeno o tem v protiodgovoru.

Ker je toraj veljavna oporoka *B.*, je dosledno tudi veljaven prisojilni odlok *C.*, i ker je opravičen ugovor tožencev glede neveljavnosti oporoke *A.*, moral se je odbiti zahtev tožiteljev v njegovej tožbi izražen.

To rabsodbo je potrdila tržaška presodnija razsojenjem 17. februarja 1865, št. 671 ter pridjala še te razloge:

Uvaževaje temeljite i dovršene razloge prvega sodca; premišljevaje, da povlaščena oporoka, ker je izjemka od navadnega pravila, zahteva ostrega dokaza, kteri se ne more ustanoviti z izpovedbami nekoliko deželanov, kteri so zmožni posvedočiti le čreznavadno mrenje ali nenadležni (nepristojni) dokazati nalezljivo bolezen;

premišljevaje, da se v nazočem slučaju ne dade upotrebiti §. 586 o. d. z., kteri predmneva, da so pri ustnem oporočanju ob enem nazoči trije prikladni svedoki, kajti pri vprašavnem zavetu (oporoki) sta intervenirala le dva neovržna svedoka. —

D. T.

*) Tožitelj je skušal namreč tako razlagati omenjeni paragraf:

Smisel §. 591 o. d. z. ni ta, da bi vse ženske v kterej koli starosti izključene bile od svedočanstva testamentarnega.

Ta paragraf veže ženske na isti pogoj kakor mladenče rabeči besede ženske i mladenci samo zato, da razloči eden spol od drugzega, ter izključuje obadva kakor oporočne svedoke le do dovršenega osemnajstega leta. To mnenje strinjja se po natici popolnoma z ustanovljenjem §§. 204, 207 r. s. p. (talj.), ktera odločujeta za pričo izpolnjeno 18. leto, da postane nesumna. Po tej starosti so po naših postavah sploh tudi ženske prikladne priče v vseh državljanskih i kazenskih zadevah v življenji i smrti.

R a č u n

gospodarenja s premoženjem župne cirkve sv. Janeza Krstnika v
Trnovem pri Ljubljani za solčno leto 1870.

Tek. štev.		gld.	sl.
Ostanki iz lanskega računa:			
1	V gotovini koncem decembra 1869	20	14
2	» ustanovnih glavnica in fundis publicis	550	—
3	» » » pri zasebnih osobah	210	—
4	» lastnih glavnica in fundis publicis	900	—
5	» » » pri zasebnih osobah	100	—
6	» dejanskih zaostankih	10	—
7	» vračilu primankljejev	—	—
	skupej .	1790	14
Novi dohodki.			
Zakupnina nepremakljivih posestev:			
1	Vsled zakupnega pisma dne 24. aprila 1863 je plačal Luka Legat zakupnino od cirkvene njive »Na mirji« za čas od 24. aprila 1869 do tje 1870	25	60
	skupej .	25	60
Obresti ustanovnih glavnica:			
2	Vsled zaznamka stanja ustanovnih glavnica št. 1 od onih v javnih zakladih naloženih glavnica	23	10
	in od onih pri zasebnih osobah naloženih glavnica	15	75
	skupej .	38	85
Obresti lastnih glavnica:			
3	Vsled zaznamka stanja lastnih glavnica št. 2 od onih v javnih zakladih naloženih glavnica	37	80
	in od onih pri zasebnih osobah naloženih glavnica	23	—
	skupej .	60	80

Tek. št.		gl.	sl.
Sporočila in volila:			
4	Vsled knezoškofijskega ordinarjatnega ukaza dné 2. januarja 1870, št. 3 ona od Mihaela Zime voljena terjatev pri Matiji Rženu vsled dolžnega pisma dné 4. marcija vknjižena 1. aprila 1861 kot lastna glavnicica v znesku	360	—
	skupej .	360	—
Darila:			
5	Vsled spričevala št. 4	42	1
	skupej .	42	1
Pogrebni dohodki:			
6	Vsled spričevala št. 5	25	80
	skupej .	25	80
Različni dohodki:			
7	za 36 liber kapnega voska à 1 gl. vsled potrjila št. 6	36	—
8	po Francetu Dejaku nazaj plačana lastna glavnicica . .	100	—
9	20 %ni ažijo od onih v srebru vzdignjenih obresti 16 gl. 75 sld. vsled potrjila št. 7		3 35
10	od cirkvenih stolov vsled spričevala št. 8 najmovine . .	36	18
11	Martin Ivanetičeva ustanovna glavniča pri Andrej Mrazu	105	—
	skupej .	280	53
Združeni predstoječi dohodki:			
	Ostanki iz lanskega računa	1790	14
	Zakupnina nepremakljivih posestev	25	60
	Obresti ustanovnih glavnice	38	85
	» lastnih glavnice	60	80
	Sporočila in volila	360	—
	Darila	42	1
	Pogrebni dohodki	25	80
	Različni »	280	53
	skupni dohodki .	2623	73

Tek. štev.	Stroški.	gl.	sl.
Za ustanovljene obletnice, maše in duhovna opravila:			
1	Župniku vsled pobotnice št. 1	13	45
2	Duhovnim pomočnikom vsled pobotnice št. 2	10	8
3	Cirkveniku » » št. 3	2	11
4	Orglarju » » št. 4	1	1
5	Revežem » » št. 5	—	84
	skupej	27	49
Za cirkvene potrebščine:			
6	40 liber voščenih sveč po 1 gl. 50 sl. vsled pobotnice št. 6	60	—
7	20 » repnega olja » — » 36 » » » št. 7	7	20
8	1 direktorij	—	60
9	za sv. olje	1	50
10	40 bokalov darilnega vina po 40 sl. vsled pobotnice št. 8	16	—
11	Cirkovniku za oljkine veje in druge male potrebščine		
	vsled pobotnice št. 9	14	—
	skupej	99	30
Za davke:			
12	Zemljiščni davek	2	60
13	Donesek za normalno-šolski zaklad	—	70
14	Pristojbine	6	1
15	Pridobitni davek	3	20
	skupej	12	51
Za stalne plače:			
16	Cirkovniku vsled pobotnice št. 10	24	—
17	Orglarju » » št. 11	30	—
18	Cirkvenim pevkinjam vsled pobotnice št. 12	12	—
19	» dečkom » » št. 13	8	—
	(Samo tam, kjer so stalne plače dovoljene.)		
	skupej	74	—
Za popraviljanja:			
20	Za popravo stopnic k leci vsled pobotnice št. 14	15	60
	skupej	15	60
Za na novo kupljeno cirkveno orodje:			
21	En srebrn kelih vsled pobotnice št. 15	30	—
	skupej	30	—

Tek. štev.		gl.	sl.
Za različne stroške:			
22	Pregledovalne pristojbine za lanski račun (1869) . . .	4	50
23	Dolžno pismo France Dejakovo vsled nazaj plačane glavnice	100	—
24	Potrjevalno plačilo Martin Ivanetičeve ustanove vsled potrdbе št. 16	4	15
25	Tiskovni obrazci za cirkveni račun vsled pobotnice št. 17	1	24
i. t. d.			
skupej .		109	89
Združeni predstoječi stroški:			
Za	ustanovljene obletnice, maše in duhovna opravila . . .	27	49
»	cirkvene potrebščine	99	30
»	davke	12	51
»	stalne plače	74	—
»	popravljanja	15	60
»	cirkveno orodje	30	—
»	različne stroške	109	89
skupni stroški .		368	79
Primerjaje skupne dohodke v znesku .		2623	73
sè skupnimi stroški » » .		368	79
ostane	koncem solnčnega l. 1870 ostanek premoženja v znesku to je:	2254	94
v	gotovih novcih	124	69
»	ustanovnih glavnicaх pri javnih zakladih	550	—
»	» » » zasebnih osebah	315	—
»	lastnih » » javnih zakladih	900	—
»	» » » zasebnih osebah	360	—
»	dejanskih zaostankih	5	25
»	povračilnih primankljelijh	—	—
skupni znesek premoženja .		2254	94
Cirkev je v dobrem stavbinem stanju.			
Župni urad sv. Janeza Krstnika v Trnovem pri Ljubljani dné 1. januarja 1871.			
(Pečat.)	Dr. Ž.,		
	župnik in računodavec.		
	Jože Debelec l. r., cirkveni ključar.		
	Jože Šventner l. r., » » »		

Dekanija ljubljanska.

P o s n e t e k

iz gospodarskega računa premoženja župne cirkve sv. Janeza Krstnika
v Trnovem pri Ljubljani za solčno leto 1870.

	gl.	sl.
Dohodki :		
Ostanek iz lanskega računa	1790	14
Zakupnina iz nepremakljivih posestev	25	60
Obresti iz ustanovnih glavnih	38	85
» » lastnih »	60	80
Sporočila in volila	360	—
Darila (Opfer)	42	1
Pogrebščina	25	80
Različni dohodki	280	53
skupni znesek vseh dohodkov	2623	73
Stroški :		
Za ustanovljene obletnice, maše in duhovna opravila	27	49
» cirkvene potrebščine	99	30
» davke	12	51
» stalne plače	74	—
» popravljanja	15	60
» na novo kupljeno cirkveno orodje	30	—
» različne stroške	109	89
skupni znesek vseh stroškov	368	79
Primerjaje skupni znesek vseh dohodkov	2623	73
sè skupnim zneskom vseh stroškov	368	79
ostane koncem solčnega leta 1870 ostanek premoženja v znesku	2254	94

	Posa- mezno		Skupej	
	gl.	sl.	gl.	sl.
namreč:				
v gotovih novcih			124	69
V ustanovnih glavnicah pri javnih zakladih, t. j.:				
Delež obveznice enotnega državnega dolga z obresti v bankovcih št. 518 dné 1. febr. 1869 v znesku	550	—	550	—
V ustanovnih glavnicah pri zasebnih osobah, t. j.:				
Terjatev pri Ivanu Ambroži	210	—		
» » Andreji Mrazu	105	—		
			315	—
V lastnih glavnicah pri javnih zakladih, to je:				
Delež obveznice enotnega državnega dolga z obresti v bankovcih št. 518 dné 1. febr. 1869 v znesku	500	—		
Obveznica enotnega državnega dolga z obresti v srebru št. 2518 dné 1. januarja 1869 v znesku	400	—		
			900	—
V lastnih glavnicah pri zasebnih osobah, to je:				
Terjatev pri Matiji Rženu	360	—		
			360	—
V dejanskih zaostankih, to je:				
Obrestni zaostanek pri Andreji Mrazu za eno leto		5 25		
				5 25
Znesek skupnega premoženja prvemu enak			2254	94

Župni urad sv. Janeza Krstnika v Trnovem
pri Ljubljani dné 1. januarja 1871.

(Pečat.)

Dr. Ž.,

župnik in računodavec.

Jože Debelec l. r., cirkveni ključar.

Jože Šventner l. r., » »

(Opomba. Obrazca prilog št. 1. in 2. dohodkov prinese zavoljo pomankanja prostora prihodnji list.)

Z a z n a m e k

Priručaja in odpadkov inventarjalnega premoženja pri župni cirkvi sv. Janeza Krstnika v Trnovem pri Ljubljani za solčno l. 1870.

Tekoča štev.	Predmet	Cenina vrednost glavnice premoženja												Opazke		
		Naslov inventara						Skupni znesek								
		Pravice		lastna neprenakljiva posestva		usta- novna		Deputat		lastne nove glavnice		cirkveno orodje			znesek	
gl.	sl.	gl.	sl.	gl.	sl.	gl.	sl.	gl.	sl.	gl.	sl.	gl.	sl.	gl.	sl.	
	Stanje koncem leta 1869	1299	2	..	..	..	..	1000	—	760	—	944	83	4903	85	
	Priručaj:															
1	Davorin Ivančičeva ustanovna glav- nica pri Andreji Mrazu	..	..	..	..	..	..	..	..	105	—	..	..	105	—	
2	Lastna glavica pri Matiji Ržanu	..	..	..	..	..	..	360	—	..	..	..	..	360	—	
3	Novi srebrni kelih	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	20	—	
	skupaj	..	..	..	..	..	..	1360	—	865	—	964	83	5338	85	Z dvema trejji- nama prave vrednosti na- veden.
	Odpadek:															
1	Po Fr. Dejaku potrjena glavica	..	..	..	..	..	..	100	—	..	..	..	..	100	—	
2	Troje nerabljive postalih alb	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	15	—	Glej št. 34 In- ventara.
	skupaj	..	..	..	..	..	..	100	—	..	..	..	..	15	—	
	Stanje koncem leta 1870	1299	2	..	..	..	..	1260	—	865	—	949	83	5273	85	

Župni urad sv. Janeza Krstnika v Trnovem (Pečat) **Dr. Ž.**, župnik in računodavec.
pri Ljubljani dne 1. januarja 1871. Jože Debelec l. r., cirkveni ključar. Jože Šventner l. r., cirkveni ključar.

Dota.

V slovenskem jeziku se pod »doto« razumeva vse, kar imajo hčere in sinovi iz očetovske hiše dobiti, naj se omože oziroma oženijo ali ne, torej vtegne odgovarjati nemški besedi »Aussteuer«.

Postavna nemška beseda »Heiratsgut« je v slovenskem: »priženilo«, »juterna« ali nevestino »posojilo« ženinu, kateri temu nasproti postavi »zaženilo« (Widerlage).

§. 1218 ob. drž. zak. se glasi: »Pod priženilom se razumeva tisto premoženje, katero žena, ali za njo kdo drugi daje ali obeta možu, da bi se mu polajšali stroški, ki so z zakonsko združbo zvezani«. In §. 1227 se glasi: »Vse, kar se more oddati in rabiti, je pripravno za priženilo. Dokler trpi zakonska družba, uživanje priženila in tega, kar mu prirašča, gre možu. Kadar priženilo obstoji v gotovem denarju, v odstopljenih dolgovih (terjatvah) ali v porabljivih rečeh, mu gre popolna last«. — Ako se torej s priženilom v gotovem denarju in enakih rečeh, katere preidejo v moževljevo last, kupi ktera reč, je tudi ta moževljeva lastnina; ako pa žena se svojim iz očetove hiše prejetim premoženjem (parafernum), ali neomožena hči, ali sin, ki ga prejemnik domačije z »doto« ima izplačati, kupi katero reč, je ta žena, ali samica hči, ali sin lastnik tudi kupljene reči. Ker tedaj dota (Aussteuer) ni priženilo (Heiratsgut), je treba pri sestavljanji ženitnih in kupnih pisem v slovenskem ali drugem jeziku na tanko paziti na povedano razliko, ktera je vzeta iz dejanskega življenja, sicer se vtegne zgoditi, da se zakonska žena nima za lastnico tiste reči, katero je se svojim premoženjem (doto) za se kupila in če se to njeno premoženje v nemškem kupnem pismu imenuje »Heiratsgut« in obstoji iz gotovega denarja, terjatev ali porabljivih reči; bi se po krivem domnevalo, da so kupljene reči prešle v moževljevo last, ker je po §. 1227 o. d. z. resnično priženilo obstoječe iz ravno navedenih vrednosti prešlo v moževljevo last. To reč tedaj priporočujemo v resnobno premišljevanje.

Ako je na primer premakljivo blago kupila žena za svojo doto, ktere pa ni zapisala možu za priženilo (Heiratsgut), je sme tudi ona z izločno tožbo (Excindirungsklage) kot svojo lastnino zahtevati proti upnikom svojega moža; ako pa je tako blago kupljeno bilo za denarno resnično priženilo, katero je postalo moževljeva lastnina, je tudi to kupljeno blago moževljevo in žena nima pravice tožiti moževih upnikov na izločno zarubljenega blaga. — Da se torej žene ovarjejo izgube svojega lastnega premoženja, da se ne zapletajo v drage pravde, ki včasih ne morejo imeti ugodnega vspeha, je treba previdnosti pri sestavljanji pravnih pisem; pri dosedajnih pomanjkljivih takih pogodbah pa je dolžnost sodnika, kateri ima razsojati o lastnini ene ali druge reči, da pozve na tanko prvotne pravne razmere in še le po tem izreče svojo razsodbo.

Nezakonski otroci večkrat predstavljajo (reprezentirajo) svoje pokojne matere in podedovajo po tem nekoliko premoženja, in če odvrmerjo brez lastnih otrok ali brez oporoke, ki pa se pred dovršenim 14. letom ne more veljavno storiti, pripade njih premoženje državnim denarnicam, ker je vsa druga žlahta izključena. — Samo v mali kranjski deželi se po zanesljivih virih takih slučajev primeri na leto čez sto na veliko škodo

rodovin in v tem obziru bi potrebna bila preuredba zadevne postave, ker sedaj država več ne skrbi za zrejo nezakonskih otrok, torej je nehal pravni vzrok pridobitve njihovega premoženja, temuč zlahta ali občine, deloma tudi dežele imajo velikanske stroške za zrejo nezakonskih otrok, tedaj bi tem, ne pa državi, pripadati imela tudi njih zapuščina, na kar de lege ferenda obračamo pozornost postavodajstva.

»Pravnik« hrvatski lepo napreduje, torej ga priporočujemo vsem slovenskim pravoznancem, ker smo tudi v pravnih zadevah po gostem v živi zvezi z našimi sosednimi brati. Izhaja dvakrat v meseci in velja 6 gl. Slovenske pravoznanke prosimo za obilno dušno podporo (tudi opomini nam bodo dobro došli), ker se nadejamo, da se vendar enkrat oživi zdrava narodna ravnopravnost na podlagi člena 19. osnovnih državnih postav, kakor je novo ministerstvo to napovedalo.

Za nove naročnike še imamo vse letošnje številke tega lista. Komur manjka kateri lanski list, ga naj izvoli v nezapečatenem, torej poštne prostem dopisu zahtevati, da se mu dopošlje; nekoliko celih iztisov I. točaja še je dobiti po 1 gl. 30 kr.

Na prošnjo do slavnega c. kr. finančnega vodstva v Ljubljani, katero je omenil zadnji list »Pravnika«, je prišla rešitev dne 24. februarja 1871, o katerem predmetu se bode pozneje obširno govorilo.

Obrazec cirkvenega računa prinaša današnji list na zahtevanje mnogih čestitih gg. naročnikov iz treh poglavitnih slovenskih pokrajin, kar nam je zbudilo že davno upravičeno upanje, da se resno hočejo poprijeti slovenskega uradovanja, brez ktereга bodo tudi naša domača učilišča hirala, ker sicer sami ne spoštujemo svojega jezika in brez njega ni pričakovati narodne omike. Tiskanice se lahko dobé.

»Slovenski pravnik« od leta 1862 še se dobi pri knjigotržci Lerherji v Ljubljani. Drugi del in novo izdanje obeh pride na svetlo, kadar dobimo nove postopnike državlanske in kazenske pravde, ker bi sicer delo prehitro zastaralo.

»Glasi domorodni« od dr. Lovreta Tomana še se dobé po 70 kr. pri knjigovezu Hohnu v Ljubljani in pričakovati se sme, da bode slovenski narod te izvrstne pesmi navdušenega rodoljuba v kratkem skupil in da jih po tem »slovenska matica« pomnožene z zapuščeniimi rokopisi na novo izda.

»Pesmarica«, katero je izdal vrednik tega lista leta 1863., se bode v drugič in pomnožena še to leto natisnila, kar se na mnoga prašanja naznanja.

Štev. 5. in 6. ste spet združeni, torej pride 7. redno 1. aprila na svetlo; gg. naročniki naj ne zamerijo, da sta se ta dva lista za en dan zakasnila.

Obseg: Odvetništvo. — O porabi (konec). — Hudodelstvo težke telesne poškodbe (dalje). — Računovodstvo. — Postavno nasledovanje gledé kmečkega, kakej grajščini podvrženega dobra, nima se vravnovati po občnem državljskem zakoniku. — Za veljavnost olajševane oporoke zahteva se ostrega dokaza. — Cirkveni račun. — Dota. — Črtice.

Vredništvo „Pravnika“ je na starem trgu hiš. štev. 168, kjer je tudi vrednikova odvetniška pisarna v 1. nadstropji.

Natisnil J. v Ljubljani.